

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Цыху Хуэфацэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щыІам къыщакъатщ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэнныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхъэпэурэ мы зэгухъэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу цызрагъэкІуэным, къыщакъатэным, щагъээщІэным хуцІэкъунхэу,

цыху хуэфацэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щакъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

Цыху псори щхъэхуити, я цыхъымыр я хуэфацэхэмрэкІэ зэхуэдэу къалъхур. Акъылыр зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщІ, зыр зым зэкъуэщІ зэхэщІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури зэхуэдэу хуитщІ мы джэпсалъэм хэт цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цыхубз-цыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цыху гупу къызыхэкІам, мылкъуу иІэм, къыщакъатхуа-къыздалъхуам емылгытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъинэмыщІауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжнныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цыхуу щытми дэтхэнэ зы цыхум зэхэгъэжнныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щІІэ статусым къыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфацэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхъэллэ хъунукъым, залымыгъэкIэ, цIыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыин хуэдэкIэ удзекIуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэщ дэнэ щIыпIи цIыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалътэнэу.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури къэрал хабзэм и пащхъэ щызэхуэдэщ икIи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэнэу хуитщ, зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфащэщ мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ IуэхущIафэхэми, апхуэдэ IуэхущIафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къыццахъумэнэу.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цIыху хуэфащэхэр зыкъутэ IуэхущIафэ къыщыхъукIэ хуитыныгъэ зиIэ хеящIэхэм зыхуигъэзэнэу, зыкъыргъэхъумэнэу.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури лажъэ имыIэу яубыд, ягъэтIыс е егъэзыгъэкIэ нэгъуэщI щIыпIэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхуми хуитыныгъэ иIэщ и хуэфащэхэр, и хуитыныгъэхэр цаубзыхукIэ икIи езым зы лажъэ къыщытралъхъэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм цIэмыт, имытелъхъэ хеящIэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щIапхъэджагъэ зытралъхъэ дэтхэнэ зы цIыхури зиухиижын зыхуэныкъуэнэу шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищIэгъу нахуэм и кIэхуы, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункIэ хейуэ къалътэр, мыхеифэ къраплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щищIэм щыгъуэ къэрал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIапхъэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэрищIам е ищIапхъэу къащыхъу зэримыщIам щхъэкIэ. Хэти щIапхъэджагъэ щищIам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щIыкIэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цIэм къеIусэ Хэти хуитыныгъэ иIэщ мыпхуэдэ къыхэзэрыхъныгъэхэм къэрал хабзэкIэ зыкъыщыригъэхъумэнэу.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ дэтхэнэ зы къэрал и щIыналъэм щхъэхуиту щызекIуэнэу, щыпсэунэу.

2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иIэпхъукIыну икIи щIэрыщIэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ залымыгъэ/лей кыщрахым и щхьэр нэгъуэщI кърал иригъэзыну, щхьэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щIэпхъэджагъэхэм е Дунейпсо кърал зэгухъам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ IуэхущIафэхэм кыыхэкI дауэдапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ зы къралым и цыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цыхур зицыхуу щыт къралым щхьэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI къралым и цыху хъуну илэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цыхухъуми цыхубзми хуитыныгъэ илэщ кызыыхэкIа лъэпкъым, зи цыхуу щыт къралым е дину иыгъым кыыхэкI пэрыуэгъу кыыхуэмыуу, хуиту кыишэну, дэкIуэну, унагъуэ иухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкIуэным теухуа зэзэгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкIуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фIэфIныгъэ икъурэкIэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукIэм и лъабжъэ нэхтыщхьэщI, жылэми къралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ езым и унейуэ е нэгъуэщIхэр илэхьэгъууэ мылкъу зригъэлэну.

2. Дэтхэнэ зы цыхур щхьэусыгъуэншэу и мылкъу пэлэщIэ е лъымылэсыф пщIы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум гупсысэ, зэхашIэ икIи дин хуитыныгъэ илэщ. Мы хуитыныгъэм кыызэщIеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэIуэрыщIэнхэр, и динкIэ щIапхьэхэр нэрылгъагъуу яригъэщIэн, игъэзэщIэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр кыиуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цыхур и гупсысэхэм кыыхэкIкIэ зыми къымыгъэгумэщIыну, къралыгъуэ гъунапкъэхэм емылгытауэ щIэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукIи къэхутэн-къэпщытэн, зылэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ илэщ Iэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.

2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъэз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ занщIэу езым е хуиту кыыхиха и лыкIуэхэм я IэкIэ къралым и зегъэкIуэн Iуэхухэм хыхьэну, хэлэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ и къралым цыхубэм кыыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэпэну.

3. Хьыкумэт Иэщхьэтетныгъэм и лъабжьэр къэралым и цыхубэм и фэигъуэныгъэрщ. А фэигъуэныгъэр утыку къохьэр щэху цыкIэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхэу е цыхухэм я фэигъуэныгъэхэр щхьэхуит-псэхуиту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщI цыкIэхэу, зи ныбжь ирикъуа цыху псоми яхузэлухауэ, я Iэлэтхэми зэхуэдэ гуащIэ яIэуэ, пIалтэ гъэнэхуакIэ къытрагъээзжхэмкIэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуэфашцэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэлэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цыхугъэрэкIэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икIи цIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ лэжьэну, и Iуэхур хуиту къыхихыну, зауагъэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжьэну икIи Iуэхуншагъэм къыщахъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжьапщIэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри цыхум хуэфэщэн псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылгыIэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкIэ цIэгъэбыдауэ зы псэукIэ амал къезытын зы лэжьапщIэ хуэфI къыIэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езым и флагъэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зехишэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ зигъэпсэхуну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лъэжьэгъуэ пIалтэр цыху хуэфашцэ щапхъэм иту къыхуагъэпсыну, пIалтэ гъэнэхуакIэ и лъэжьапщIэри къратурэ гъэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашцэ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, фашцэ, унэ икIи медицинскэ дэлэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иIэщ, Iуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лыгъуабагъэ, фызабагъэ, жыгъэ икIи езым имыIэщIагъэ Iуэхугъуэхэм къыхэкI амалыншагъэ, тхъэмыщIагъэ къылгысу щытмэ къыщахъумэну, кърагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яIэщ хэхауэ къыкIэлтыплгынхэу, къыдэлэпыкъунхэу. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмышхьэгъусэхэм къалтхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхьэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхур хуитц гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащIэ дыдэу къапщтэмэ икIи лъабжьэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэщIэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэлэнкIэ амал зимыIэу егъэзыгъуэщ. Техникэ икIи IэщIагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэлухагъэнущ. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэлухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елгытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цыхум и цыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфIуу гъэпсауэ икIи цыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхьэхэмрэ хуащI цыхыыр, лгытэныгъэр игъэлъэщыным, щIигъэбыдэным хуэунэтIауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыхухэр хуцIигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулгытэ, зэгурыIуэ, зэхуэфIныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлгыну икIи мамырныгъэр

къыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лъэжыгъэм зригъэужьу цытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым къыгъэщІа щІэныгъэ, жъабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылькуу, пщІэуэ, щІыхъуэ къыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэщ мы джэпсалгъэм къыщыхэщ цІыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пщэрылгъэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашцэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашцэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхъ, лъытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократическэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылгъ-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалгъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы къыщцІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
